

Список литературы:

1. Горбатко Е.С. Учет требований рынка к формированию компетенций работников налоговых служб. // Налоговая политика и практика. 2013. № 9-1 (129). С. 11-15.
2. Горбатко Е.С. Формирование компетенции кадрового состава налоговых служб. // Труд и социальные отношения. 2012. № 8. С. 72-78.
3. Зайналов Дж.Р., Алиева С.С. Вопросы финансирования инновационной деятельности предприятий. // Biznes-Эксперт. 2019. - №9 – С.94-98
4. Миргородская Т.В. Вопросы учета финансовой аренды согласно российской и международной учетных методологий // Международный научно-исследовательский журнал Research Journal of International Studies. 2013. № 5-2 (12). С. 59-61.
5. Миргородская М.Г. Учетно-аналитическая информация в системе управления организацией // Вопросы экономики и права. 2013. - № 57. - С. 124-129.

IQTISODIY O'SISH VA RIVOJLANISH OMILLARI VA ULARNI TADBIQ ETISHNING XORIY TAJRIBASI

Rasulov Jamshid Shokir og'li -
TDIU, Makroiqtisodiyot yo'nalishi
1-bosqich tayanch doktoranti

Har bir davlat va uning iqtisodiy faoliyatining asosiy maqsadi aholi turmush farovonligini yaxshilash va keyiningi o'rinda iqtisodiy jihatdan baquvvat bo'lish hisoblanadi. Dunyoning deyarli barcha davlatlarida iqtisodiy faoliyat uchun iqtisodiy o'sish ko'rsatkichi yillik ravishda hisob kitob qilib boriladi. Ammo, ko'p hollarda uning samaradorligini baholash ikkinchi o'rinda bo'ladi. Shu sababli iqtisodiy o'sish va rivojlanish o'rtasidagi farqni quyidagi jadval asosida ko'rish mumkin.

1-jadval

Iqtisodiy o'sish va iqtisodiy rivojlanishning taqqoslama jadvali [1]

	Iqtisodiy o'sish	Iqtisodiy rivojlanish
Ma'nosi	Iqtisodiy o'sish mamlakatdagi real ishlab chiqarish va xizmatlar soni oshishini nazarda tutadi.	Iqtisodiy rivojlanish nazarda tutadi daromadlar, jamg'armalar va investitsiyalar bilan birga mamlakatning ijtimoiy iqtisodiy sohadagi progressiv tuzilishidagi o'zgarishlarni (institutSIONAL va texnologik o'zgarishlar).
Omillar	O'sish yalpi ichki mahsulot qismlaridan biridagi asta sekin o'sishga bog'liqdir: iste'mol, hukumat xarajatlari, investitsiya va sof export.	Rivojlanish inson kapitali o'sishiga, tengsizlik ko'rsatkichlarining pasayishiga va aholi hayotini yaxshilashga qaratilgan strukturaviy o'zgarishlarga bog'liqdir.
O'lchovlari	Iqtisodiy o'sish miqdoriy faktorlar, masalan haqiqiy yalpi ichki mahsulotning o'sishi yoki odam boshiga to'g'ri keladigan daromadning oshishi bilan o'lchanadi.	Iqtisodiy rivojlanishni baholashda HDI (Inson Rivojlanish Indeksi), gender-moslik indeksi, Inson kambag'allik indeksi (HPI), go'daklarning o'limi, savodxonlik darajasi kabi sifat ko'rsatkichlaridan foydalaniladi.
Ta'sir	Iqtisodiy o'sish iqtisodiyotga miqdoriy o'sish olib keladi.	Iqtisodiy rivojlanish iqtisodiyotning ham sifatii jihatdan ham miqdoriy jihatidan o'zgarishiga olib keladi.
Aloqadorlik	Iqtisodiy o'sish milliy va kishi boshiga to'g'ri keladigan daromad o'sishini aks ettiradi.	Iqtisodiy rivojlanish esa mamlakatdagi hayot sifatining o'sishini aks ettiradi.

Iqtisodiy o'sishni aniqlash va asoslab berish paytida quyidagilarga ahamiyat berish kerak berish kerak [2]:

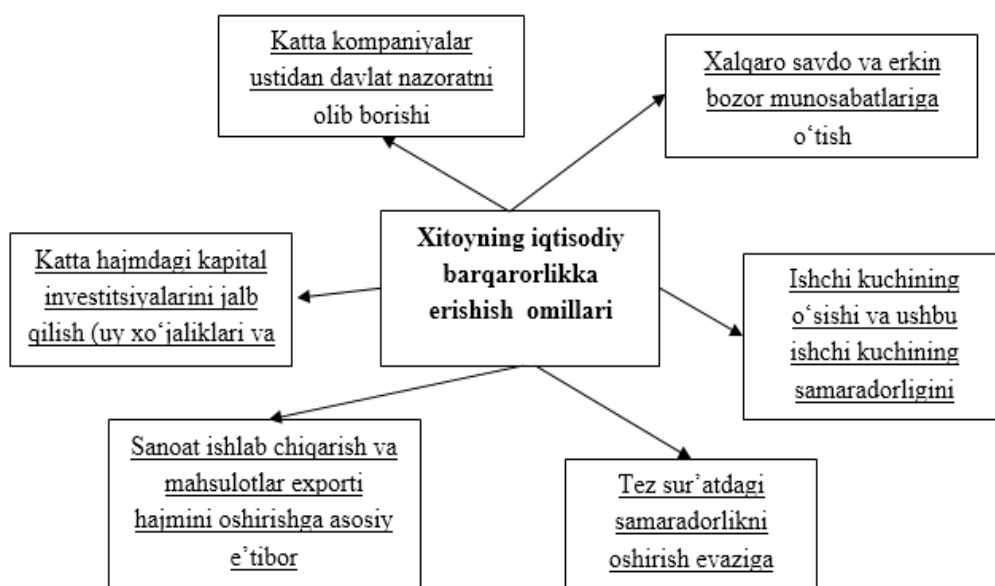
- 1) Iqtisodiy o'sishni baholash;
- 2) O'sish omillari;
- 3) Iqtisodiy o'sish modellari.

Bularga qo'shimcha ravishda, iqtisodiy o'sish bir nechta omillarga bog'liq:

- Tabiiy resurslar hajmi va sifati;
- Mehnat resurslari hajmi va sifati;
- Asosiy kapital hajmi;
- Texnologiyalar va innovatsiyalar;

So'ngi yillardagi dunyo mamlakatlaridagi orasida globallashuv kuchayishi natijasida ko'pgina davlatlar iqtisodiy pasayishga yoki tashqi qarzi YaIM ga nisbatan bir necha yuz barobarlab ko'payib ketadigan davlatlar soni ortib bormoqda. Ammo, ushbu davlatlar orasidan Xitoy eng yuqori iqtisodiy o'sishga va tashqi qarzi eng kamligi bo'yicha (13.7 % YaIM ga nisbatan) dunyo mamlakatlari orasida yetakchilik qilmoqda. Shu sababli, Xitoy xalq demokrtik respublikasi iqtisodiy o'sish dastaklariga to'xtalib o'tamiz.

Deyarli 45 yil oldingi iqtisodiy reformatsiyalar va savdo erkinlashuvidan oldin, Xitoy iqtisodiyoti juda nochor, o'zgarishsiz, markazdan boshqariladigan, keng miqiyosida samarasiz va global iqtisodiyotdan haddan tashqari ajratib turadigan siyosat olib borgan. 1979-yilda tashqi savdo va investitsiyalarga chiqish va erkin savdo o'zgarishlarini qilganidan beri, hozirgi kungacha Xitoy dunyoning eng tez o'sadigan iqtisodiyotiga ega davlat hisoblanadi, yillik o'rtacha YaIM (GDP) o'sish ko'rsatkichi 2018 yilgacha 9.5% ni tashkil qilgan [4]

1-chizma: Xitoy iqtisodiyotining asosiy iqtisodiy barqarorlik omillari

* Jahon banki ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

O'zbekiston Respublikasida ham so'ngi yillarda yuqoridagi omillarga katta e'tibor qaratilyapti. Misol uchun, mamlakatda 2022- yil yakuni bo'yicha yalpi ichki mahsulot hajmi qariyb 888.4 trl so'mni tashkil qildi [5]. Bundan eng yuqori hissa qo'shgan tarmoq bo'lib xizmatlar va sanoat hisoblanadi.

Mamlakatimizda ham iqtisodiyotni rivojlantirish hamda O'zbekiston respublikasida talab va taklif, ish bilan bandlik va ishsizlik va shunga o'xshash masalalarda muvozanatni saqlash uchun prezidentimizning PF-60-sonli "2022-2026 yillarga moljallangan Yangi O'zbekiston Taraqqiyot Strategiyasi" to'grisidagi farmoni qabul qilindi. Ushbu farmonning III-yo'nalishi "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" deb ataldi va quyidagi maqsadlarni o'z ichiga oldi [3].

➤ Iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash orqali kelgusi besh yilda aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotni — 1,6 baravar va 2030-yilga borib aholi jon boshiga to'g'ri keladigan daromadni 4 ming AQSh dollaridan oshirish hamda “daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar” qatoriga kirish uchun zamin yaratish.

➤ Milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va yalpi ichki mahsulotda sanoat ulushini oshirishga qaratilgan sanoat siyosatini davom ettirib, sanoat mahsulotlarini ishlab chiqarish hajmini 1,4 baravarga oshirish.

➤ Iqtisodiyotni elektr energiyasi bilan uzluksiz ta'minlash hamda “Yashil iqtisodiyot” texnologiyalarini barcha sohalarga faol joriy etish, iqtisodiyotning energiya samaradorligini 20 foizga oshirish.

➤ Raqamli iqtisodiyotni asosiy “drayver” sohaga aylantirib, uning hajmini kamida 2,5 baravar oshirishga qaratilgan ishlarni olib borish.

➤ Mamlakatda investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investitsiyalarni jalb etish choralarini ko'rish.

➤ Iqtisodiyotda moliyaviy resurslarni ko'paytirish maqsadida, kelgusi 5 yilda fond bozori aylanmasini 200 million AQSh dollaridan 7 milliard AQSh dollariga yetkazish.

➤ Respublikaning eksport salohiyatini oshirish orqali 2026-yilda respublika eksport hajmlarini 30 milliard AQSh dollariga yetkazish.

➤ Suv resurslarini boshqarish tizimini tubdan isloh qilish va suvni iqtisod qilish bo'yicha alohida davlat dasturini amalga oshirish.

➤ Hududlarni mutanosib rivojlantirish orqali hududiy iqtisodiyotni 1,4 — 1,6 baravarga oshirish.

➤ Hududlarning muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilma tizimini hamda xizmat ko'rsatish va servis sohaslarini rivojlantirish.

Xulosa qilib aytganda, barqaror iqtisodiy o'sish barcha davlatlarning asosiy maqsadi hisoblanadi. Shuning uchun, iqtisodiy o'sishni amalga oshirish uchun jamiyatdagi barcha, ta'lim, sog'liqni saqlash, sport, iqtisodiyot, xalqaro aloqalar, soliq tizimi va shunga o'xshash soha va tarmoqlarni bir butunlikda isloh qilish zarur bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. National Institute of Open Schooling in India darsligidan. Chapter-3, 29-30 betlar.
2. X.Xadjaev, I.Bakiyeva va Sh.Sh.Fayziyev “Makroiqtisodiyot”(2015) ma'ruzalar matni.140-bet.
3. O'zbekiston Respublikasi prezidentining, PF-60 sonli, “2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” to'g'risidagi farmonidan.
4. www.worldbank.org - Jahon banki rasmiy sayti ma'lumotlari asosida tayyorlandi.
5. www.stat.uz – Davlat statistika qo'mitasi rasmiy saytidan olindi.
6. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi qonunchilik ma'lumotlari milly bazasi

БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШ КОНЦЕПЦИЯСИГА БЕРИЛГАН ИЛМИЙ ТАЪРИФЛАРНИНГ НАЗАРИЙ ТАҲЛИЛИ

***Рахмонов Шухрат Шавкатович -
Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти,
таянч докторант***

Бугунги глобаллашув ва иқтисодий интеграция шароитида барқарор ривожланишга эришиш муҳим масалалардан бири бўлиб келмоқда. Сўнгги йилларда барқарор ривожланиш тушунчаси халқаро ҳамжамиятда кенг муҳокама қилинаётган концепциялардан бири бўлишига қарамасдан, ушбу тушунча моҳиятини очиқ берувчи ягона илмий ёндашув шаклланмаган. Тарихан олиб қарайдиган бўлсак, XVIII асрнинг биринчи ярмида Англиядаги sanoat инқилобидан кейин инсоният фаол тарзда